

Ханты Ясәң

Основана
1 ноября 1957 года

25.01.2024
№2 (3638)

Тунты пида рәпитты вәндәлүйт

2 >>

Касум вошн З.Н. Тарлина «Рәт ясәң» тәхи нявремәт пида рәпитл. С. Рандымова китум хур

Президента
пириты вәр
така вантды

>> 3

Увәс мир кәсты
верәт пида
рәпитты хә

>> 7

Увәс мир
юнтутәт
олаңән

>> 16

Тохтурәт Югра мўвев кәртәт хўват мир лекцитты мәнсәт

Тәм ванән Ёмвошн Профессиональной патология центр хот кәщә хә Николай Ташланов лупәс, хути тохтурәт вән машинайн округев хўваттын мир лекцитты па вантты щирн мәнсәт.

2022-мит оҗ вўш эвәлт ай кәртәтн вәлты мир ймәлты щира кәт пирката тохтурәт яңхләт. Н. Ташланов лупәс, хути мир тәдаңа вәлты верәт тәты департамент ех непек хәншсәт. Щи непек посн тәм тәл мәр леккәрәт хәт районәтн 40 кәртәтн вәлты мир нух вантләт.

»» Кашәң оҗ леккәрәт Йилуп оҗ ёмәңхәтл юпийн рәпитты хәтләт оҗниттын округ хўват мир вантты па лекцитты мәнләт. Оләңмит пирката Кондинской района мәнәс, щит терапевт, сәм вантты тохтур, ими леккәр, невролог, хирург, пеңк лек-

цитты хуят. Щәта дыв йртъяң кәртәтн вәлты мир нух вантләт па ймәлләт. Щи юпийн дыв Нуви сәңхум па Нижневартонской районәна мәнләт.

Кимит пирката тохтурәт Ас хәлты тыләщ мәр

Тохтурәт кәртәт хўват мәнсәт

Сўмәтвош районән мир вантман рәпитләт. Щәл-та дыв Манстәр па Ёмвош районәнән вәлты мир ймәлты питләт. Щи пиркатайн терапевт, хирург, ими вантты тохтур, пәл па тўр лекцитты лек-

Нявремәң ех аршәк вухн мәтты питләйт

Йилуп 2024-оҗ тывтын Россия хуща 7,5% леты-яньщты пәта тәрумты вух арашәк йил. Щи вухәт ара ювум пәта мира нәтәсты мәты вухәт ищи арашәк йиләт, ех аршәк вух еша павәтләт.

Щи ех күтн 17 оҗән ювум нявремәт тәйтты ех па давәрта ювум имет вәлләт. Щи пәта Ас хәлты тыләщн Социальной фонд аршәк вух мәты питл, непек хәншты щи пәта ән па мосл.

Ин вәлты поступсәт щирн давәрта ювум имет вухн вантман мийдясыйт, муй арат дыв вәлты мўвелн леты-яньщты пәта тәрумты вух верман вәл, нявремәт пәта ищи лўңәтман вәл, муй арат вәлты мўвәтн нявремәта леты-яньщты пәта тәрумты вух верман

вәл. Иса Россия луваттын ки вантты, Ас хәлты тыләщ эвәлт тәм мирев еша павәтты вух и тыләщн 500 эвәлт 1000 вәнта арашәк йил, щирн и няврема 7,5 – 15 щурәс шойт мәты питл. Давәрта ювум имет и тыләщ мәр 8,4 – 16,8 щурәс шойт вух вўты питләт.

Тәм арат вух ех тәнлуп тыләщн 3-мит хәтл эвәлт еша павәтты питләт. Щи хәтл рўтыщәты хәтл, щи пәта сырышәк вух китл. Банковской карта вух Ас потты тыләщ пәта китл, пәщта мухты вух хо-

тәта тыләщ оҗнитты хәтл эвәлт 25-мит хәтл вәнта тәты питл. Па и пўш луплўв, няврем вухәт еха юхәтләт тыләщ оҗнитты хәтләтн, щит щи елпи тыләщ пәта мәты вух. Мәта ех мет оҗәң пўш вух вўты непек Ас потты тыләщн ки хәншләт, щи мирев йилуп щира лўнтум вух Ас потты тыләщн еша павәтләт.

Па лупты мосл, и пўш тәп мәты вух ех тәйсәт ки, щи вух арашәк ән йил, щи вух лўңәтләт щи хәтл эвәлт, хән хәннехә вух вохты непек хәншәс, щи юпийн па 12 тыләщ мәр щи вух ара ән верла.

2024-мит оҗ – щит РФ Президент поступсы щирн хотәң ех ол, щи пәта тәм тәл нявремәң еха па арсыр щирн нәтты питләт.

Югра ОСФР айкел хәнты ясәңа тулмащтәс:
Пётр Молданов

кәр, сөм вантты леккәр, дерматолог, невролог, УЗИ щирн хәннехә лыпи уҗәт вантты леккәр рәпитләт.

Мосл лупты, тәм олн мет оҗәң пўш тохтурәт вухәл мир вәлты Кимкьясуҗ кәрта Сўмәтвош районән мәнләт, щәта соткем хәннехә вәл.

Тохтурәт ар ол мәр округев хўваттын машинайтн мир вантман яңхләт, щирн итәх кәртәтн хәннехуятәт шеңк давәлләт, хән тәл пурайн Ёмвош эвәлт леккәрәт дыв хущәла юхәтләт. Щәта мир тәм йис щўңкәтн тәса нух вантлүйт, арсыр мәшәт оҗәңән уша павәтты па имухты ймәлтыйлты щир тәйләт.

Ай кер тыләщ сүхәнтын тохтурәт Ёмвоша юхәтләт, щи пурайн тәл лекцитты щир етшәл, – лупәс Николай Ташланов.

Хәнты ясәңа тулмащтәс:
Надежда Рагимова

Касум вошн вәлты нявремәт пәта киникайт лўңәтты хотн Светлана Ивановна Рандымова «Рәт ясәң» нәмпи вер тәл.

Щәта нявремәт рәт ясәңа, хәнты мирев йис верәта вәндәлүйт, вўлы сүх, сорт хўл сүх, тунты эвәлт арсыр пурмәсәт верләт. Тәм ванән «Рәт ясәң» хотн «Ильбигортская» па «Нярсә» общинайән ех пушхит тунты сыстамтты па тунтын хурамәт хәншты вәндәсәт. Пушхит юх пида рәпитты вәндәсыйт. Щиты айтәлн нявремәт хәнты щирн енмәллуйт.

Путәр хәншәс:
Надежда Новыхова

Президента пириты вер така вантлы

Ши олаңан Ас халты тылаш 17-мит хатлан «Югра» немпи айкелат акатты тахийн ёнта пәсан пурайн актум мир путартсат. Ши пурайн уша йис, хуты ай кер тылаш 17-19-мит хатлантн Югра мўевн 2 300 хуят пириты вер вантман тайты питлät.

Югра мўевн пириты вер вантман тайты тахи кәща не Алсу Маганова лупас, хуты ин пириты вер елпийн щит вантман тайты щира округев луваттын немасыя вәнтлätы хәрät рәпитты питлät. «Независимый общественный мониторинг» тахи

кәща хә Александр Брод лупас:

» Ин Интернет хуца арсыр ләваса путрät (фейкät) тывлät, щитät мет ар СВО пура вўш эвält верты питсыйт. Ал хуятät ан вәйтлät, хуты йм айкел муй па фейк – щит кätсыр айкел, тәп

ймсыева уша верты рәхл, муй щирн щитät хәншлät муй кина иты верлät. Вантэ, итәх пурайн иналты кина хўвн верман вәс.

«Независимый общественный мониторинг» ассоциациян рәпитты хә Станислав Розенко яс-

тәс, ювра айкел нәлкем хәтл вәл, тәп щитät ар хуят лўнätлät па вантты веритлät. Йм, хуты интам ар хуят имухты уша верлät, щит йина айкел муй юврая хәншум фейк путәр.

Пириты хатлätн «Голос наблюдения» ут рәпитты питл, щäта пириты вер вантман тайты ёх па ши пурайн тывум әмәш верät олаңан уша верты рәхл.

Путәр хәншәс:
Людмила Гурьева

Юкан пушканät нух хәншлүйт

Тäта мосванән мўң округев хуца служитты Росгвардия ёхлўв немасыя рәпатаел щирн рät мўвдал тайты хәнтät пида арсыр ай вәнт кертätн вәйтантыйлсät па мирхотät версät. Щитät мәнум пурайн дыв щимäш айкел шуши мирäта тәсät, хуты па муй щирн тәм йисн пушканät ёша павätты рәхл.

» Вәйтантупсы пурайн

Вантэ, кашаң ол мәрн ши пäта Россия хон пелäk мўевн арсыр йилуп поступсät тывлät. Щимäш верät пäта хәнты ёхлўва ищи ймсыева уша верты мосл, муйсәр законät елды версыйт, ләдн пушкан тәм йисн лätты па вой велпäs щирн елды тайты.

Юхи хәшум олатн тәп Сәрханл районән вәнт кертätн вәлды хәннехәйт 700 мултас пушкан тайлät. Ши пäта тәм ванән

Нижнесортимской вош хуца полиция тахийн рәпитты капитан хә Фархад Агамалиев Сәрханл район кәщайт пида Сытомино, Лямина, Сайгатино, Локосово, Тром-Аган па мет ай вәнт кертäта, мäта утät Кинямино, Тайлаково па Юган кертät пўңалн омäслät, немасыя йәхәс па вўды лавälты муй вой-хўл велпäслäты хәннехуятät пида мирхотät ләщätс. Итәх вәнт кертäта тәм йисн,

вантэ, тәп тäl, әш хўват мәнты рәхл, лўң пурайн – иса ай юханät хўваттын ши кертäң хәннехәйт йәхты щирät тайлät.

Мирхотät ләщätтум округ Росгвардия тахийн рәпитты хәйт ийха юхтум хәнтэта щимäш айкелät версät, хуты тәм мәнум 2023-мит олн Россия хон пелäk луваттын йилуп поступсы пушкан лätты па тайты щирлäl олаңан етäs. Катрая ювум пушканät полиция хуца тәты па ванлätтыя мосл: рәхл муй антә дывел елды тайты? Щälдта армияя тәты хәннехәйт ищи дыв пушканлäl полиция тәхета мäты веритлät. Служитты верлäl сухнуптäты кемн ши утлäl тәп ёша павätты веритлät. Кашаң ол йилуп пушкан лätты пурайн хә ёх арсыр тохтурätн вантлүйт, щälдта непекн хәншлүйт: рәхл муй антә ши хәннехәя пушкан лätты? Ши тумпийн штрафн миюм

хуятät мосты пурайн щит ан ки сухуптälät, щит ищиты дыв эвältәла полиция ёх пушканät нух вўты веритлät. Щälдта хәннехә мулды вевтам вера пушканäl пида ки питäs, щит щитäl иса нух вўды па немулты пураитн пушкан мушатты щир елды ан па тайл.

Щимäш мосты рәпата верät олаңан Югра мўев Росгвардия тахи кәщә полиция полковник Евгений Симаков елды тәмиты мўңева путärtс:

» Тәмәш мирхотät мўң иса кашаң йилуп ол юхätты пурайн кўш хәнты ёхлўв, кўш па рўщät муй па мирät пäта тўңщирäңа па тәса ләщätлўв, вантэ, тәм йисн законät и тахийн ан вәллät, дыв хулығые кашаң пўш йилпатлүйт муй ймашäk верлүйт. Тәмәш рәпатайн тәты унтасн мўң хуцева округн вәлды хәннехәйт ищиты елды ймсыева вәлды питлät, мўң па вәйтлүйт, муйсәр хәннехә муй хурас пушкан ёшн тайл.

Наталья Васильченко
хәншум айкел хәнты ясәңа тулмащätс: **Владимир Енов**

Арсыр поступсәт верләт

Тәм юхи хәшум хәтлән «Марий ушем» («Союз мари») немуп тәхийн сырсыр региональной оса верәт ләщәтты хәннехуятәт кәт мет вулаң поступсы щирәт тўңширәңа па вешката йилпа верты елды питләт.

Щи утәт дыв нәмәс-дәт тәм тови пелка юхәтты тылшәтн 2024-мит олн тәлаңтелдн етшуптәты па округ дуватн вәлты арсыр мирәта вандтәты.

Мет олаң поступсы – муй щирн «Кодекс межнационального диалога» мўң Югра мўвев луваттйин тывәс па хуты щит елды вәлупсы щиревн ар мир хәйт па неңәт күтн мәнты питл. Щәта нух хәншман, муй щирн кашәң атәлт мир хәннехәя ймсыева па вешката сыр-сыр па мир хуятәт күтн вәлты рәхл па муй верты.

» Ханты-Мансийской округ мўвн, вантэ, арсыр мирәтэвәлтйиха әктәшум хәннехуятәт шеңк ар ин вәлдәт, щи ехлўв дыв рәт ясәңдал па культураед ин тәмхәтл вәнты иса тәйләд па елды тәлэл. Щи пәта мўң тәта ймсыева нәмәссўв, хуты елды мосл тәса щимәщ верәттив нух хәншты, мәта утәт мўңева вандтәләт округ мўвевн вәлты хәйт па неңәт, муй щирн елды мўң күтэвн кашәң пўш тўңширәңа па ләхсәңа вәлтыя рәхл, – щиты тәта «Марий ушем» немуп мўң округев региональной оса тәхев кәщә не Раисия Сунгурова ийха мирхота әктәшум айдат хәннехуятәт елпийн

▲ Р.Б. Сунгурова па Л.А. Андреева

путәртәс па хурасәң айкеләт тәм күтн верәс.

Тәм хәтлән немасыя онлайн щирн тәса ләщәтум иньщәсупсы щимәщ проект унтасн Раисия Сунгурова па Людмила Андреева ийха версәңән. Дывела щи поступсы щирәт ләщәтты ймкем ар Югорской университет хуща вәндтйилды пухәт па эвет нәтсәт.

Щи анкета непекалн араателдн 11-кем иньщәсупсы вәл, мәта утәла юхды хәткем пўш тәса па ймсыева ястәты щир кашәң хәннехә тәйл, па лапәтмит пўш хәйт па неңәт атәлт верум ясәңтн немасыя дыв мәнты нумәслад унтасн хәнштыя веритләт.

Мосл лупты, хуты щимәщ иньщәсупсы ин тәмхәтл вўш эвәлт па иса ван хәтлуп тыләщ 11-мит хәтл вәнты мәнты питл.

Щи верләд юпийн эксертәт па волонтерәт, мәта хуятәт ин Югорской университет хуща вәлдәт, ймсыева па тәса вантләт, муйсәр мосты айкеләт тәта ләщәтсыйт.

Юхи хәшум күтн мет йма па тәса ястум путрәт хўватн 20-кем щимәщ ут «Кодекс межнационального диалога» тәхия нух хәншлы.

Щәлта па дәлн дыв хәннехә нумса юхәтсәт па мўң вәлты-холты щирлўва елды ат питсәт, щи айкеләт арсыр жанрәт хурасн 10-кем ролик щирн верлйит.

Щи тумпийн мосл уша павәтты, хуты тәмәщ поступсы ләщәттыя округ мўвев кәщә не грант вухәт вән нәтупсы тәсәт, щимәщ вер унтасн тәта әктәшум арсыр мир хәннехуятәт дыв күтәлн йма, ләхсәңа елды вәлдәт.

Щәлта кимит поступсы – щит ийха арсыр мирәт ясәңәт эвәлт әктум мет олаң ар яснуп интерактивной юнтутәң словарь непек «Нәң 100 ясәңен, мәта утәт нәң рәт ясәңән сырыя лупсән...».

Щимәщ непек Югорской университетн рәпитты хәннехуятәт әшколайн вәндтйилды нявремәта, айдат ехлўва, арсыр мўң хущева вәлты мирәта па тыв юхтум хәя-неңа

юхи хәшум ол мәр тәса ләщәтсәт.

Щи проект па 2022-мит олн Сәрханл вош кәщайт нәтупсәт унтасн версы. Югра мўвн ищи олн армираснуп словарь-разговорник есәлсы. Щәта ин 17-мит арсыр ясәңтн путрәт нух хәншман тәйлйит.

Мосл уша верты, хуты щи проект хуща вухаль па сәрханл хәнтәт ясәңәт ищиты вәлдәт. Щимәщ тәс словарь непек ймсыева верум неңән Раисия Сунгурова па Людмила Андреева лупсәңән, хуты елды арсыр увәс мирәт ясәңәт ищиты интерактивной киникаела хәншты питләт.

Щиты хәнты ясәңәтэвәлт дыв Вах юхан, Касум па Дорвош мўвәт путрупсәт ймсыева ийха әкәтләт па дыв словарь непекала елды рәпитты щирелн хәншләт.

Югорской государственной университетн рәпитты не
Людмила Андреева
хәншум айкел
хәнты ясәңа тулмащтәс:
Владимир Енов

Яма ёмәңхәтлә лэщәтыйлсүв

Тәнял ол вәйт дор тыләшн рәпатаём щирн Сүмәтвошн вәсум, арсыр хәннехуятәт эвәлт айкеләт әкәтсум па нух хәншсум. Щи пурайн район кәщайт пила вәйтантыйлсум па ям хүв лыв пиләла путремәсум. Арсыр кәщә күтн Сүмәтвош район кәщә ләңкәр не Ирина Чечёткина эвәлт айкел вүсум.

Тәмхәтл лүв рәпатайл щирн хәннехә вәлупсы, вәндтәты, культура, кәсупсы, архив па загс верәт арталуман вәл. Мет олаңан лүв Сүмәтвош совет хуца рәпитәс, щи верл юпийн «Военный стол» немуп тәхийн, әхәт районәлн вәлты хәннехәйт пила, щәлта Сүмәтвош кәщә ләңкәр неңа павәтсы. Елды иса 1998-мит оләл вүш эвәлт район кәщә ләңкәр неңа пунсы. Щи пурайн ищи арсыр хәннехуятәт вәлтыхолты щирәт тўңматәс па лапәт ол мәр Увәс әхлүв комитет тәхи кәщәя вәс. Щи киньца район кәщә ләңкәр не щирн иса ин тәмхәтл вәнты лүв вәл па сыр-сыр хәннехәйт пила вәщката рәпитл.

Ийха ки лүңәтты, тәмхәтл араттелн Ирина Викторовна 35-кәм ол мәр

ямсыева арсыр госслужба тәхетн рәпитәс па кашән вер тәса ләщәтәс.

Муй щирн хәшум олн вәл па рәпитл, лүвел немасыя елды иньщәссем.

Ирина Викторовна, муй арат хәннехә нын хуцана район луватн вәл?

► Тәмхәтл Сүмәтвош район луватн араттелн 22 щурәс мултас хәннехә вәл. Тәп Сүмәтвошн лапәт мултас щурәс хуят тәйлүв. Ма щиремн, тәта мосл лупты, хуты мет ар увәс мир хәннехә: хәнтәт, вухәлят па юрнәт мўң районэвн щи вәлләт, 60-кәм процент арат шуши хәннехуятәт иса щи тәта ийс пурайт вүшәт эвәлт елды вәлты-холты щирләл ләщәтләт.

Щи тумпийн Сүмәтвош район – щит мет катрая

ювум район округе в хуца, вантә, 2023-мит олн лүв 100 ола щи ийс. Архив әхлүв па сырсыр айкеләт ийха әкәтсәт па путәртсәт, хуты катра пурайн советской лащ оләтн арсыр хәннехуятәт районэв луватн вәсәт, иса ямсыева рәпитсәт.

Муйсәр ийс верәт тывсәт, муй йиты Сүмәтвош хүл вүты тәхийн планәт текнуптәсыйт, хуты шуши әхлүв вой-хүл велпәс-ләсәт, Вулаң далә оләт пурайн даләссәт па арсыр лавәртәң рәпатайт тәлаңтелн тәса ләщәтсәт.

Щи пураиң верәт унтасн мўң хулығыя тәмхәтл тўңширәңа, яма вәллүв.

Муй щирн нын районәң ёмәңхәтлә лэщәтыйлсәты?

► Ма щиремн, щит шеңк әмца мўң хуцәва версы. Щи пәта районәң ийс пурмәсәт шавиты хотн рәпитты неңлүв арсыр ванлупсәт мойң әхлүва ләщәтыйлсәт. Щәлта Первомайской па Воеводской вошәң хулы күтәтн Траханиотов воевода кәщә хәева, мәта хәннехә ийс пурайн Сүмәтвош омсәс, немәң пос тәса версүв. Щи пурайн, вантә, хәннехуятәт ямсыева вәйттыя питләт, муйсәр рүщ хә катра тәмәщ вош увәс мўвевн ләщәтәс.

Щәлта мет вулаң вер вәс, хән Сүмәтвошәң район кәщайт йилпа омсум хот хуца шушия вәлты хәннехуятәт каслуптәсәт. Мўң

И.В. Чечёткина

щи щос пураитн кашәң хоттел, әхлүва лыв йилпа холумтум хотләл эвәлт хотәң туманәт катлуптәсүв. Щи хәннехәйт хулығыя, нух амәтман, йилуп хот-дала тәм пўш лүңсәт. Лыпәт тыләщ вүшел эвәлт, иса айлтыева итн-итн щи хота хуятәт юхәтләт па вәлтыя щирләл щәта ләщәтләт. Вантә, хотәт омәсты әхлүв кашәң хот тәта тўңширәңа па шеңк тәса верләт, дәлн щив питты хәннехәйт немупты нўшаиң муй вевтам вер елды вәлты щирелн ән па вантсәт. Щәлта мўң ищиты щи щимәщ йилуп хотәт омәслүв. Щив сырсыр поступсәт щирн әл хәннехуятәт елды араттелн па касәлдыт питләт.

Муйсәр ясңәт районән 100 ола ювум ёмәңхәтләң пәта хәннехуятәта лупты веритләң?

► Мўң районэв хуца тәп каркам па вәщкат хәннехуятәт катра пурайт эвәлт вәлләт. Ма лывәла ям вүща ясңәт тәмхәтл луплум па ләңхалум, дәлн ищиты тумтака, ямсыева елды ат вәсәт, лыв вәлты рәт мўвел иса хурамәңа па тащәңа ат версәт!

Мўв илли тащ кәншум тәхийн рәпитум хәйт па неңәт. В. Енов верум хурңән

Тәнял «Финно-угорская медиашкола» лэщәтум пурайн Ёмвошәң нивәлмит ашколайн рәпитты айлат педагог-организатор хә Сергей Колчанов щәта вәндтылты нявремәт тәтьдәс. Әхәт ма лүв пиләда вәлупсәл, рәпатайл олаңан путәртсум.

Айтелдн арсыр әмәщ верәт лэщәттты мосман тайл

▲ С.М. Колчанов вәндтәты нявремәдәл пила

Сергей, еша нәң олценән путәрта.

► Ма ащәм Михаил Колчанов – рүщ хә, Пермь вош эвәлт, әңкәм Ирина Калашникова – вухаль нә, вантә, лүв әңкәл вухаль Пузин рәт эвәлт йил. Лын Ёмвошн вәндтылсәңән па вәйтантаңән. Непекәңә йисәңән па Анапа воша рәпитты мәнсәңән. Щәта ма ван хәтлуп тыләщ 29-мит хәтлән 2000-мит олн сема питсум. Щәлта йилпа Ёмвоша керләсүв, тәта Дарьяна па Алексей апищәңләм сема питсәңән.

Ма семьяем олаңән путәртты ки, хулыева апрәңәт. Ащәм айлат пурайдн КВН хуща юнтәс, нарәсәс па арийс. Тәм лүңән «Клөвий берег» кәсупсийн кәсәс па олаңмит тәхия питәс. Аңқаңкәм па әңкәм ешәңләдн арсыр хурамәң утәт верты хошләңән. Дарьяна ащәм хурамәңә арийл, па якл, тыйты па ентәсты вер пелы сә-

мәң эвие. Алексей ащәм электронной ар сув хәншәл па ашколайн рок-группа хуща нарәсл.

Ёмвошн ма хәтмит ашколая вәндтылты мәнсум, елды 9 класс вәнты нивәлмит ашколайн вәндтылсум. Щәлта семьяев пила Лаңки посвоша мәнсүв, щәта 11-мит класс етшуптәсум. Әхәт йилпа Ёмвоша керләсүв. Мосл лупты, ма иса пурайн ашколайн арсыр әмәщ верәт лэщәтсум. Нивәлмит ашколайн вәндтылдемн ма гитарайн нарәсты вәндтылсум, щәлта ариты группа лэщәтсүв. Ёмвошәң ашколайтн етнхотәт альман йәңхсүв. Лаңки посәң ашколайн рок-группа па якты хәр лэщәтсум. 2017-мит олн «Диалог цивилизаций» конференцияйн «Квартирник» ариты хәр лэщәттты олаңән хәншум проект олаңән путрәм лүңәтсум. Әхәт щит йина

лэщәтсум, ин пура вәнты нивәлмит ашколайн щит вәл. Щи верлэщәтман мүң ашколайн ариты, нарәсты вер пелы сәмәң нявремәт кәншсүв.

Ашкола етшуптуп-мем юпийн Ёмвошәң технолого-педагогической колледжән ариты, нарәсты вера вәндтылты ләңхасум, тәп щитәхиләп тәхәрсы, щирн машинайт лэщәттты вәндтылты питсум. «Посвящение в студенты» емәңхәтл, пурайн кәсупсы вәс, мосәс немасыя пос хәншты, ләдн машинайн йәңхты пурайн хәннхә телефон хүват ән путәртәс. Ма имухты щимәщ хур хәншсум: вүрты еңта хуща телефон хәншсум па щит ләп щүрәтсәм. Щи кәсупсийн ма нух питсум. Щи пурайн «Социально-культурная деятельность» тәхи кәщә нә мәнәм шиваләслә па вохсәлә, ләдн ма лыв хущела вәндтылты ат юхәтсум. Ма щиты щи версум. Яма вәндтылсум. Щәлта колледж хуща Юриян Зайнуллинән лэщәтум театр хуща йәңхсум. Щәлта мүң Нижний Новгород воша мәнсүв, щәта Россия мүйвәтәл мир конференцияйн етнхотәв альсүв па вулаң Гран-При мойлупсы вүсүв.

Муйкәм арат ол ашколайн рәпитләң?

► Кимит ол рәпитлүм. Нявремәт пила арсыр кәсупсәт, әмәщ верәт лэ-

щәтлүв. «Медиашкола» олаңән тәп уша версум, имухты айкәл хәншты вер пелы сәмәң нявремәт әкәтсум па тыв юхәтсүв.

Апрәң нявремәт олаңән путәртты ки, мүң нивәлмит ашколаев кәт щүрәскәм няврем эвәлт 50 хуят «Школьный совет» тәхия луңман вәлдәт, лыв эвәлтәда тәп 20-25 няврем каркама рәпитләт. Мүң ашколаевн мет яма Владимир Бушманов вәндтыл, лүв яң класс эвәлт вәл. Лүв хурл «Доска почёта» хуща лойл. Лүв мүң ашколаев «Школьный совет» па Ёмвошәң «Городской школьный совет» кәщәя вәл. Владимир иса муй верл, ләдн мүң ашколаевн нявремәт яма ат вәндтылсәт, арсыр кәсупсәтн ат кәссәт, арсыр ям верәт ат версәт. Щиты мүң «Квартирник» ариты хәр, якты хәр па па әмәщ верәт лэщәттты питсүв.

Интәм нявремәт пила «Рәт ясаңән путәртлүв» немпи кәсупсы пәта Ёмвош олаңән ай кина верлүв па шеңк ям, хуты нәң мүңева нәтсән па хәнты мир олаңән лүңәттты ар лүңәтсән.

Мәнәма шеңк әмәщ нявремәт пәта арсыр верәт па кәсупсәт лэщәттты.

Сергей, вән пәмаципа, хуты нәң «Финно-угорской медиашкола» тәхия вәндтылты нявремәт тәсән. Мосл лупты, хуты лыв тәм ашколайн мет яма вәндтылсәт па вән финно-угорской писателәт мирхот олаңән айкәләт, путрәт хәншсәт, хурәт па ай кинайт версәт.

С.М. Колчанов пила путәртәт:
Людмила Гурьева

Увас мир касты верат пида рэпитты хэ

Григорий Николаевич Рабий – увас миров северной многоборье немуп касты верат пида 20 мултас ол мэр рэпитл.

Лув ясадн:

» Ши верат пела ма кердасум, хэн Лянтор вошн вуды лавалты па вой-хул велпаслэты ёх ёмэххэтл вэс. Ширн ма вантсум, муй вурн ёх вудыйн кассат. Ширн па ма нумас пунсум эхал эхтыйн наварты ёх пида еша касты, тынщаң вал эхтыя ёвалты. Ширн 60 эхал ши наварсум, па халум сэхмат наврупсийн 9 метра наварсум, щит хуты лоньщ кутн, тынщаңем па имухты вал эхтыя юватсем.

Елды па Григорий Рабий Сэрханл район командая вусы, увас мир касупсы вератн касты питас. Ширн щата таксар ёх Николай Яр, Борис Щербаков па па ёх вэсат.

Яма касмал пата Григорий Николаевич округ командая вусы. Лув нумсалн мет саманча Камчатка мув хашас, муй тахия лув команда пида 1984-мит олн янхас. Щата лув мет олаң пүш увас мир касупсы оланн ханшум киникайт еша павтас, камчадалат ёр ванлтаты касупсы верат оланн уша версалэ. Ши юпийн па ши, тэп увас мир касупсэт нумасн валты питсат. Ширн лув сварщика рэпитас:

» Ма газопровод Уренгой-Помары-Ужгород па нефтепровод «Дружба» верты тахийн рэпитсум. Рэпатаём юпийн па имухты спортзала янхийлсум,

увас мир касты верат щата верантсум. Ширн па университет нумасн ищи вэсум.

Щалта па эрашты вер хуват «Мастер спорта» нем лув еша павтас. Сборной команда хуца лув 10 ол мэр мирн вана тайты хэ пида, Югра мув физической культуре па спорт заслуженной деятель Александр Павлович Тасьманов и командайн вэс.

» 45 ола ювмемн ма мет хашум пүш кассум, Сашаен ширн 35 ола иис. Лув шинухпитас, макимат тахи вусум. Ши юпийн па касты ан питсум, – лупас Г. Рабий.

Тренер щира Григорий Рабий Солнечной вошн Сэрханл районан рэпитты олнитас, щата вош кэща ёхн лув спортзала рэпитты есалса.

Григорий Николаевич ясаңан:

» Айкемн аршак айлат ёх ма хуцема юхатты питсат. Щит арад пелак Сэрханл вош университетн ванлтыйлды нявремат. Айкемн дыв Россия чемпионата йиты питсат, «Мастер спорта» немат еша паватты питсат, округ сборная вуты питсайт. Мун Сэрханл районэв ши вератн хув мэр мет сырыя вэсүв, эхат па Суматовш, Нефтеюганской, Нижневартовской районан ёх яма касты питсат, дыв ищи ванлтыйлды хэйт тайты

Г.Н. Рабий. П. Молданов верум хур

питсат. Тамхэтл айлат ёх рекордат нюр па хураспет. Ма рекорд вуты ки, халум сэхум наврупсийн ма наварсум 10 м 12 см, ин спортсменат 12 м 72 см наварлат, щит 2 м 60 см киньща аршак.

Григорий Рабий ясаң ширн, увас мир касупсэт вератн валты лаварт:

» Мун касты пата хар тахи каншлүв, «Буранин» ши хар тахи лэщатлүв. Щалта па касты пурмасат верты хуятэв ищи антэ. Пакты кемевн эхлат, валат, тынщаңат, даймат ищи верлүв.

Тренер Григорий Рабий нумасн, увас миров эрашты вер – щит вера хураманч касупсы, там верат «Всемирные игры» немуп тахийн касты щира верты мосл:

» 2008-мит олн мун Корея мыва Всемирной играт тахия янхсүв, ТАФИС немуп ассоциация мухты китыйлсаюв. Мун 4 хуят вэсүв. Увас миров касупсы верат ванлтасүв. Мувтел мир ищи эхал элды наварсат, халум сэхматн наварсат, тынщаң

вущкасат. Еха амаш вэс вантты, муй кем хураманча даюм манл, муй вурн тынщаң ларемал.

Григорий Николаевич ширн, увас мир эрашты вер оланн иса пүш путартты мосл Югра кэща пида, шуши администрация кэща ёх пида. Там касупсы ванлтаты мосл кашанч пүш, хэн увас мир конгрессат верантлайт, па мув ёх ат ванлтат, муйкем хураманат там касупсэт па увас мир ёр ванлтаты касупсы ищи ванлтаты мосл.

» Ширн нявремат па айлат ёх там верат пела керлатты пиллат, ар хуят касты пилт, – лупл Григорий Рабий. – Ши мурта увас мир касупсэт ма самема хойсат, ма 20 ол мэр тренера рэпитлум па ши верат манема вера самма мэстлат па вера амаш там вератн валты.

Тамхэтл ванта Григорий Николаевич нявремат пида Центр адаптивного спорта Югры» немуп тахийн рэпитл.

Путар ханшас:
Пётр Молданов

Әмәщ вер тайлум

Имудтыйн рәпатаём верты ширн Верхнеказымской вошн Нуви сәңхум районән вәсум па арсыр айкеләт әкәтсум. Щи тәхийн вәлты хәннәхәйт ар пеләк сыр-сыр мұвәт эвәлт ийха юхтум әх, мәта утәт мұв илпи тащ холумты верәт хуща вәлләт па рәпитләт.

Тәм күтәтн вошелдн араattelн шурәс мултаскем хәннәхә вәл. Лыв хущела вошәң кәщайт хот па күтуп әшкола, пәльница, хәтл мәр ай нявремәт давалды, ям вән па хурамәң вошәң мир рүтьщәты хот па тайләт. Щив луңтыйлдсум, щәта рәпитты неңәт пида вәйтантилдсум па путремәсум.

Мосл лупты, хути Людмила Валентиновна Маслова, кружок вер верты не, тәм «Гротеск» немәң вошәң мирәт рүтьщәты хот йитәдн иса лыпәт хойты тыләщ 15-мит хәтл 2005-мит ол вүш эвәлт рәпитл.

Лүв ясаңдал эвәлт уша йис, хути Бакалы вошн

Л.В. Маслова. В. Енов верум хур

Башкирия мұв хуща тәм нуви тәрум илпия юхтәс, айтедн щи тәхийн енмәс па әшколая йнхәс.

Щәлта Башкирской сельскохозяйственной

университетн зоотехника вет ол мәр вәндтыләс. Әхәт хоттел хуятәңа йис па икисәңән кәт ай пух енмәлсәңән. Сырыя икел тәм увәс мұв хуща дүвел

«Йинтупие» – вертутәң хуятәт йаха әкәтты тәхи

2023-мит одн Нуви сәңхум районән некоммерческой тәхета арсыр мосты верәт ләщәтты пәта немасыя вухәң нәтупсәт мәсыйт. Щиты «Йинтупие» кәртәң па хотәң вертутәң хуятәт ийха әкәтты тәхи субсидия ширн район бюджет эвәлт сот шурәс шойт вух еша павтәс.

Нуви сәңхум район вертутәң неңәт

Тәм вер ләщәтсы, дәдн ай кәртәтн вәлты вертутәң хуятәт ийха әкәтщты па сыр-сыр әмәщ пурмәсәт верты шир ат тайсәт. Щит айлат хоттел хуятәт, СВО тәхия мәнум әх хотәң хуятләл, енумты айлат эвет па пухәт па вертутәң верәт пела апрәң нявремәт.

Нуви сәңхум район кәртәтн сыр-сыр әмәщ пурмәсәт верты хуятәт вәлләт. Щит ентәсты, тыйты, тунты, юх пида рәпитты, пүн верты па па арсыр әмәщ верәта күншемәты

рәпитты тәхи мущатәс. Лүв юпелдн 2001-мит оләт вүш эвәлт Людмила пухәңл пида па тәм Верхнеказымской воша Нуви сәңхум района елды вәлты юхтәс.

Вулаң рәпата тәта иса антәм вәс. Щи пәта лүв «Гротеск» немуп вошәң мирәт рүтьщәты хотн методист ширн рәпатайн мәсы. Щиты рәпиттал ширн сокращения версы, лүв кружок верәтләщәтты павәтсы.

» Ма шеңк әмәщ па ям вер тайлум. Күтуп әшколая йнхты нявремиеет па вән хәннәхәйт пида ешн верты сыр-сыр хурамәң пурмәсыет ләщәтлүв па ентлүв, арсыр вән емаңхәтләт постәлүв, яктыариты хотәт верлүв, – пүтәртәс Людмила Маслова.

Пүтәр хәншәс:
Владимир Енов

хуятәт. Щимәщ хуятәт рүщ, хәтань, башкир, марийской, удмуртской мирәт күтн вәлләт, дыв айлат әх вәндтәты ләңхаләт. Ләдн айлат хуятәта нәтты па дывел сыр-сыр йис верәта па ям нумәсн вәлты вәндтәты. Катра йис вүш эвәлт вәндәт әх нявремәл рәпата ширн вәндтәсәт. Ин мұң ищи рәпата ширн айлат хуятлүв вәндтәты питлүв. Вертутәң әхлүв кашәң емаңхәтәдн верум пурмәсләл вәндтәләт. Мосл, дәдн лыв антә тәп ипүш верум утләл вәндтәсәт, дәдн айлат әх мосты щирәта ат вәндтәсәт. Тәм верев унтасн вәндәт па айлат вертутәң хуятәт ийха кәтләсман вәлты па мулты ям ут верты питләт.

Ирина Фирсова,
«Йинтупие» тәхи кәщә не
Хәнты ясаңа тулмащәтс:
Надежда Ильина

Ханты не Елена Александровна Рыбина (аңкел щирн Ребась) йис ханты рэт эвэлт вэл. Там вэн ханты рэт ёх Ямал мўвн Шурышкарской районан Войкар юхан ов кималн вэлдэт. Дыв йис пурайт вўш эвэлт там увас мўвн вэсэт па вой-хўл велпәсләсәт.

Нявремәт йис арәт ариты вәнлтәл

Аңкел Наталья Александровна Горшкова (Ребась) вертутәң па арәң не, ин Шурышкарской районан Муши вошн вэл. Лўв эвел ищи тәса ёнтәсты вәнлтәслә. Елена аңкел иты сыяң тўр сый тайл, ариты яма хошл. Лўв яң тәла ювмал вўш эвэлт ши верәта вәнлтыйлды питәс. Олңәлн Мужи вошн искусствайт ашколайн «Хәтл Най» немпи тәхийн арийс. Щәлта, хән Пулңавәт воша мәнәс, щәта «Сее́тэй Ямал» тәхийн лапәт ол рәпитәс. Интәм ши тәхи Ямал мўв увас мирәт арәт ариты губернаторской ансамбля йис.

Интәм Елена Александровна Пулңавәт вошн вэл па рәпитл. Лўв нявремәт пәта немасыя «Тўт султам» немпи тәхи верәс, хута пушхәт пида ханты арәт па якәт вәнлтәләт, спектаклят ләщәтләт. Дыв арсыр вошәта па кертәта яңхләт, кәсупсәтн кәсләт, ёмәңхәтләта вохәнтлийт. 2019-мит олн Москва воша «Душа народа моего» ариты-якты күтн ләщәтум кәсупсыйн вэсәт. Ши пурайн дыв лапәт мойлупсы ёша павәтсәт. Ханты

Е.А. Рыбина. Н. Вах верум хур

арәт ариты пәта олңәмит, кимит па хәлмит степень лауреатәт, 1-мит па 3-мит степень дипломантәт немәтн юкантсыйт. 2018-мит па 2022-мит олңәнән дыв Ямало-Ненецкой округ «Душа Тундры» немпи кәсупсыйн кәссәт. 2022-мит олн олңә тәхия питсәт. 2022-мит олн Москва воша яңхсәт, «Сокровища Севера» вән ёмәңхәтәлн ариты-якты тәхет күтн кәссәт. Ши пурайн дыв кимит тәхия питсәт.

«Тўт султам» тәхия яңхты нявремәта арсыр ёмәңхәтләтн ариты-якты пәта ләмәтсухәт лўв ёнтәл. Мосл лупты, хуты тәм рәпатайл пәта Елена вухн ән сухуптәды. Ләлн щәта

«Тўт султам» тәхи эвет. «ВКонтакте» тәхи эвэлт вўюм хурңән

рәпитты, немасыя нарәсты вера вәнлтыйлды тәхи етшуптәты олңән непек тайты мосл.

Дыв кашәң ол грант вухәт ёша павәтты пәта непекәт ләщәтләт. Щиты дыв президентской, губернаторской, окружной па вошәң грантәт вўйләсәт. Ищиты «Газпром» тәхийн грант вухәт ёша павтыйлсәт. И тәл па имухты нйл грант ёша вўсәт. Ши вухәң нётупсәт унтасн дыв щәшкан па вой сухәт ләтләт, мосты ләмәтсухәт ёнтләт, хурамәт верләт па па мосты верәта тәруптәләт.

Елена Александровна оса верәт ищи верл. Лўв «Ямал – потомкам» оса тәхия луңман вэл. 2016-2022-мит олңәтн «Пулңавәт» оса тәхийн кәщя вәс.

Интәм лўв мултыкем нявремәт пида рәпитл. «Тўт султам» тәхия ин нивлнявремәт яңхәл. Хәттәл вўш эвэлт нявремәт щив вўдыйт. Дыв арәт мухты ханты ясаң вәнлтәләт. Там йис айлат ёх рәт ясеңл вевтама вәйтләл. Ши пәта дыв ханты арәт вәнлтуман

рәт ясеңл уша верләт. Дыв ләңхәләт, ләлн вәншәк хуятәт ищи тәм вера ат катләсыйлсәт. Мосл, ләлн пушхәт па айлат хуятәт рәт ханты ясеңл ат вәйтсәт. Щит таклы йис верәт шавиман тайты па елды тәты щир әнтәм.

» Арәт мўңева вән ёхлўвн хәншлийт. Па ньюм Тамара Александровна ям арат ар хәншәс. Йис арәт па ар сувәт ищи вәнлтәллўв. Аңкемн аңщәсем ариюм арәт нух хәншсыйт па мәнәма мәслә. Аңщәсем ар йис путәр, моньш, арәт вәтум хә вәс. Нявремәта тәта шеңк мәстәл, дыв вән амәтн тыв яңхләт. Вән хуятлалн арәт вәнлтәты нётлийт, – лупәл, Елена Александровна.

Шеңк ям, хуты щимәщ хуятәт мўң мирев күтн вәлләт, мәта ёх рәт мир йис верәт ән юремәләт. Дыв ши вера вәнлтыйлләт па нявремәт вәнлтәләт, ләлн ханты мир ясаң па йис арәт, путрәт елды вәлды хәннехуятәта хайты.

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

Москва хон воша яңхсәт

Мария Олеговна Рогачева (Алексеева) – вухаль ими, лүв Саранпауль вошн Сүмәтвош районан сема питәс. Ин Ёмвошн округ пәдъница хуца терапевта рәпитл. Тата лүв 2011-мит ол эвәлт тәм хәтл вәнта рәпитл. Лүв ймәлтәты ёхдал вера ар йм ясаң, сәмәң ясаң дыв тохтурел, олаңан путәртләт.

Ёха нётты мәнәма әмәщ

М.О. Рогачёва рәпатайн

Мария Олеговна, путәртә, муй вүрн нәң тохтура йисән, хән щимәщ нумәсн юхәтсайн па муй тәхийн вәндтәйлсән мир ймәлтәты пәта?

► Ма Саранпауль вошн Сүмәтвош районан сема питсум. 7-мит класс эвәлт йма вәсем, ма тохтура йилум, мирема нётты питлум. Щи вүш эвәлт тәм нумсем иса така тәймән ши вәндтәйлсум. Ма тохтур щира Омской государственной медицинской академия хуца вәндтәйлсум. Имухты диплом непек ёша пәвәтмем юпийн рәпитты олңитсум. Щи вер 2006-мит олн вәс, щи күш ма худна ординатурайн вәндтәйлсум. Щиты щи вәсум, вәндтәйлсум па рәпитсум.

Тохтур рәпатаен хуца муйсәр верәт нәңена мет әмәщ верты па муйсәр верәт нәң щиренән лавәртәт?

► Ма рәпатаёмн мәнә-

ма вера әмәщ ёха нётты. Лавәрт верәт, алпа, кашәң рәпатайн вәлдәт. Мәнәма атум, щит хән мәшәң хәннехә юхәтл, хүвшәк мәр лүвты мәш олаңан иньщәсты пиш иса әнтә, кашәң хәннехәя шимл, минута мәр мәды. Щәлдта па вера ар мәр мұң сырсыр вакцинацияйт, диспансеризацияйт па арсыр верәт верты партлауов, план непекәтн хәншман вәл, муй арат тәдаңа вәлты хәннехә тәм верәта хуцты мосл.

Ма вантлум, мәшәң ёх ймәлтәты киньща нәң вера ар па хурасуп рәпата тәйлән. Щит хуцы, алпа, хотәң ёхләна лавәрт, лыв па нәң рәпатаен пела муй щира вантләт, нәңена хот верәт верты нётләт?

► Мет щи нётләт. Ма ики тәйлум, кәт эви, и эвем 12 ола йис, кимәт эвем 7 ола йис. Ма хотәң ёхдам иса пүш мәнәма щи нётләт.

Мария Олеговна, нәң рәт вухаль ясәен вәлән? Мәта

Вухаль мир ләмәтсухн

Йис верәт тәм вәлупсәнән верәнтлән?

► Ма рәт ясәем вана ән тәйлдем. Щи пәта мәнәма вера вевтам. Ма тәп атәлт ясәт, атәлт путәр шәпәт нумсемн тәйлум. Йис верәт эвәлт мәта утәт тәм вәлупсәйн верты пиш вәл, щи верәт вана тәйлләм. Лүңән, хән тывл, ма иса пүш «Мань-Ускве» хуца йңхлум, щит нявремәт пәта верум вәнт кәрт, Ясунт ай вошн вәл. Щәта щи нумсемн, сәмемн йис ёхдам вәлупсәйн вәлдум.

Ма вәдем, нәң ая вәдмәнән ищи кашәң ол лүңән «Мань-ускве» хуца рүтщәты йңхсән. Щәта нявремәта вәдмәнән муйсәр верәт нәң нумсәнән, нәң сәменән мет йма хәщсәт, мет йма нәмләлән?

► Щи кәрт олаңан нәмәсты вера әмәщ. Щәта ёх куләлн сәмәңа вәсәт, и нумәсн, и сәмн кашәң ол вәсәт, щәлдта па нумәслүв тўңматты пәта сыр-сыр верәт верәнтсүв.

Муй хурасуп вәс ай эви Маша Алексеева «Мань Ускве» хуца, щи олаңан ма иньщәссум иса пүш щәта ух неңа рәпитты ими эвәлт Любовь Павловна Стаканова:

» Маша Алексеева айтәлн «Мань ускве» хуца вәс, ма сәмемн ёнмәс. Лүв иса тәхетн сырыя вәс. Щи пәта тәм эви ән шивәдәты пиш әнтә. Маша щимәщ эвия вәс, мәта эви кашәң нявремә нётл, кашәң нявремә йм ясаң вәятл. Вәнашәк ювмәл юпийн, вәншәк классәтн вәндтәйлдыт питмәлн воспитателя рәпитты питәс. Щирн мұң вәсәв, тәм верәт лүв йма верты питләлә. Лүв иса верәтн сырыя вәс, щит айтәлн щимәщ вәс. 2004-мит олн мұң «Парламент Мировых народов» проектәт верәнтсүв, Мария модератора рәпитәс, лүв нумсәлн «Здравоохранение жизни Мань Ускве» группа верәс, щив лүвәла нётты нявремәт әктәс. Хән тохтура вәндтәйләс, ищи мұң хуцева юхтыләс, лүв мет йма вәслә, муй вүрн нявремәт мәшәт эвәлт йира керәтты, муй вүрн дыв атум нумәслад ләщәтты. Тәм хәтл вәнта Мария Олеговна мұң хуцева юхтыыл.

Тәмәщ щи Мария Олеговна нумсәт айтәлн вәсәт: «ёха нётты, сәмәңа вәлты, так нумәсн вәлты». Щи пәта лүв тәмәщ рәпатая вәндтәйләс па тохтура рәпитты питәс.

Путәр хәншәс:
Пётр Молданов

Сүмәтвошн вәлты каркам ими

Сүмәтвошн Калерия Акрамовна Супрун вәл па рәпитл. Лүв мәнәма еша вәлупсәл олаңан путартәс, хута па муйсәр рәпата сырыя тәйс па мәта тәхийн ин рәпитл.

С.С. Азисова (Вынгилева) па Р.В. Лельхова

К.А. Супрун

Мосл дупты, хуты лүв Сүмәтвошн ван хәтлуп тылащ 4-мит хәтлән 1967-мит олн сема питәс. 1985-мит олн ашкола етшуптәс па Тюмень воша елды вәндтыйлдыт мәнәс. Щәта лүв Рошино немпи тухләң хопәт латты хотн таможня вер хуца рәпитәс. Ики верәс па лүв пиләда Севастополь воша вәлдыт йңхәс, щәта кәтхушьяң тәл вәс. Ёхәт па Сүмәтвоша аңкеда па ащела нәтты вүраңан юхтәс, тәта па вәлды хәщәс.

Ёмвошн Югорской государственной университет хуца па мултас вера елды Москва вошн вәндтылдәс. Интәм лүв культура шавиман верәнтты хотн кәца неңа рәпитл. Лүв пиләда щәта А.И. Албин, Л.Н. Новьюхова, Л.К. Вынгилева йма ийха рәпитләт, кашәң хуят лүв вер олаң тәйл.

Калерия Акрамовна вән вер верл, лүв ин Сүмәтвошн «Югра дылңуп-

тәты» немпи шуши мир оса тәхи кәца неңа па НКО кәца грант вүсәт, ариты па якты мирхот верләт, Сүмәтвош район кәртәтн вәлдыт мир йха акайтләт. Сүмәтвошн тәрум музей пүншты вүтыщәләт, лүңан муй арат мойң ёх щәта йңхәл, щив дыв «Метеор» хопн юхтыйлләт.

Вүды хот омәсты тәхи тәйләт. Щәта катра вәлум хот омәсты, нурум, нянь кәр верты мосл. Кашәң ёмәңхәтл, пурайн дыв верум юнпты угәт па ёнтум сухәт ләщәтләт па тына пунләт, мастер-классәт па верләт. Дыв йм нумәс елды ат тәйләт, ёша-күра ат вәлләт.

Карелия Акрамовна еша аңкел олаңан ястәс. Лүв аңкел – Софья Семёновна Азисова (Вынгилева) 1935-мит олн Верхне Нильдино кәртән сема питәс, лүв вухаль ими. Карелия аңщәщел 1930-1937-мит олатн сүтытты

түвум па щәта щи вәшәс. Аңкаңкел нявремләд, атәлт енмәлсәлә, шеңк лавәрт щи пура вәс. Щи пурайн ашколая нявремәт тухләң хопн акайтләт, Софья Семёновна аңкелн хүв мәр вәндтыйлдыт аң есәлдәс. Яң тәла хән йис, ашколая вәндтыйлдыт Ләв кәрта хунтас, интернатн щәта вәс.

Каркама па ёшәңкүрәң хуята вәс, ёнтәсты шеңк йма хошәс. Айлата вәлмәлдн муй па мосл иса тәсәң щирн версәлдәс. Сәвәң вейт тыйты, ёрнас хәнши пәнтёнтәсты, сәкәң лопәс хурамәңа верты, лүв шеңк әмщәләсы няврем вәс. Ашкола хән етшуптәс, Пулңавәт воша вой леккәра вәндтыйлдыт мәнәс, щәта ики верәс. Икел пида Ёмвоша мәнсәңән, лүв щәта па ай леккәра вәндтыйлдыт питәс. Хән вәндтыйлдыт вудыйс, пухл сема питәс. Икел пида Сүмәтвоша рәпитты па вәлдыт мәнсәңән, лүв турәх мәш пәльницәин

айлат няврем хуца ай леккәра рәпитты питәс. Лүвела шеңк әмәщ па йм щәта рәпитты вәс, кәшаң ай нявремәт тәпәңа па шалитман тәйсәлә.

Икел – Акрам Тубакович Азисов – 2016-мит олн аңтәма йис. Софья Семёновна леккәра 46 ол рәпитәс, лүв «Ветеран труда» нем тәйл, ин тәм тәл 88-мит ола йис. Лүв верум па ёнтум ёрнасләд «Хәтл» театр хуца вәлләт, Венгрия мұва ёрнасләд тәсыйт. Софья Семёновна ёнтум сухәт па ёрнасәт иса вәйтлүйт, тәс па йм щирн верум угәт.

Калерия Акрамовна ищиты йм па тәс щирн ёнтәсл, лүв аңкелн ёнтәсты па хурам угәт верты ймсыева вәндтәса, щи вер елды тәлдә.

Путәр хәншәс:
Светлана Новьюхова

Хəнтэт па вухалят иса финно-угорской мирəт пида и группая лундəт. Тəнял ол, Москва воша яңхемн щəта удмурт айдат эви Юлия Сунцова пида вəтаңа йисум, лўв «Новые известия» газетайн айкел хəншты неңа рəпитл. Лўв путəртəс, хуты удмуртəт хəнтэт иты ищи йис вердал, йис культураел давəлман тəйлəт.

Айкелəт хəншты каркам айлат не

▲ Ю.А. Сунцова. Н. Рагимова верум хурнəн

▲ Удмуртия неңəт дəмəтсухдалн

Аңкел-ащел Надежда па Александр Сунцовнəн Удмуртия мўвн вəлдəнəн, рəт ясəнəн яма путəртлəнəн, йис вердал давəлман тəйлəнəн, ин лын пенсияйн рўтыщəлнəн. Юлия Александровна ясəндал щирн, мет яма удмуртмир вəлты щирдал лыв ванлтəлəт, хəн вəн ємəнхəтлəт пурайн иса рəт єхдал яха əкəтлйит. Лўв лупəс:

» Мўң аңқаңкев хотн вəн ємəнхəтлəт пурайн ияха ар хуят əктыйллўв. Щит Йилуп ол ємəнхəтл, Пасха, Вулаң далын нух питум хəтл. Щи тумпи удмурт єх ємəнхəтлəт тəйлəт. Товийн, хəн иса єнумты утəт мўва омəслəт, па сўс пурайн, хəн иса оwoщет, фруктəт па па єнумты утəт нух вўлəт, ємəнхəтл, постəлəт. Ємəнхəтлəт пурайн иса рəт єхлўв кўтəлн рəт ясəнəн путəртлəт, арилəт, яклəт. Щи елпийн удмуртской

летутəт кавəртлəт. Щит пəщар йиңк, содамəт, перепечи па па летутəт. Иса мир хот хəрия омсыйллəт па нйлы юкана няньн содамəт делəт. Квас йиңк яньщлəт.

Мосл лупты, удмуртəт ємəнхəтлəт пурайн вуй, єсум йиңк, нюхи, карəң пушəх эвəлт летутəт кавəртлəт, ай нянят, содамəт лэщəтлəт. Ай нянят арсыр щирн верлəт, щит удмуртской ясəң щирн «уднянь», «табанянь», «юача», «мушник», «чашка нянь» па па утəт. Перепечи – щит мет йис ай нянят, рўщ «ватрушка» хурасуп верум ай нянь. Щит нюхен, карəң пушхəн, тулхəн, кəртəпкайң муй воньшумутəң ай нянят. Пельменят – щит ищи удмуртской летут («пель» – щит хəнты щирн «пəл», «нянь» – щит мўң ясцевн ищи «нянь»). Лыв пельменят нюхи, вəрəк,

хўл, редька, капуста, тулəх па па летут пида верлəт. Щи тумпи увəс удмуртəт «шаньга» нємпи кəртəпка муй па пшенка пида ай нянят верлəт.

Юлия Александровна ясəндал щирн, рəт єхдал удмурт мир йис верəт давəлман вəлдəт. Лыв рəт мир дəмəтсухн яңхлəт, яклəт, арилəт. Юлия Удмуртия мўвн Балезино вошн сєма питəс па єнмəс, щит 15 километрайн Ижевск вош эвəлт вəл. Щит вəн вош, хута арсыр мирəт кўтəлн лəхсəңа па яма вəлдəт – удмуртəт, рўщəт, хəтанят, бесермянəт па па мирəт. Щəта Юлия ай пура олдал мəнсəт. Ашкола юпийн лўв Ижевской республиканской университетн журналистика тəхийн вəнлтылəс. Ям па тəс айкел хəншты неңа йис.

Щи юпийн Юлия Ижевск вошн «День» нємпи газетайн вет ол мəр рəпитəс. Щəта рəпитмалн арсыр

кəсупсəтн кəсəс. 2013-мит олн Андрей Сахаров нємпи «За журналистику как поступок» вулаң вухəң мойлупсы холумтəс. Лўв вошн вəлты мира нєтман мосты путрəт хəншилəс, щирн щимəщ премияйн катлуптəсы. Лўв ванкўтлы Москва воша кəсупсəтə яңхилəс, щирн ешавəс щи воша рəпитты вохсы. Интəм Юлия Сунцова «Новые известия» вулаң газетайн хəтмит ол мəр айкел əкəтты па хəншты неңа рəпитл, арсыр верəт олəнəн əмəщ айкелəт хəншəл.

Ин айкелəт хəншты єх ємəнхəтлəн ма лəнхəлум лўвела ям ясəт лупты, лəлн елды ищиты тəса, каркама ат рəпитəс, йилуп мойлупсəт, йилуп ишəк нєпекəт ат холумтəс. Тəлаң єш, тəлаң кўр!

Путəр хəншə: **Надежда Рагимова**

Увас мўвем сәмәңа тәйләм

Щиты хурәң ванлтупсәл пурайн лупас Хулимсунт кәртәң хурәт хәншты не Ольга Мерцалова. Щит финно-угорской писателят вән мирхот пурайн дэщәтман вәс. Щи пурайн ма па «Луима сэрипос» газетайн рәпитты не Людмила Теткина Ёмвошәң нявремәт пәта «Финно-угорская медиашкола» тәсумн па тәм ванлтупсыя вәнлтылүм нявремәт вохсүв, дәдн дыв хурәт хәншты не пила ат вәйтантайдсәт па путәртсәт.

Мет сыры Ольга Александровна лүв оңелн ай тәс. Лүв лыпәт енумты тыдәщ 29-мит хәтлән 1978-мит олдн Ивдель вошн сема питәс. Хәнты лүв аңкел-ащел Хулимсунт кәрта рәпитты юхәтсәңән, щи пурайн Оля тәп кәт тыдәщ дувата йис, нәмәлмәслә:

» Щәта Дев юхан хонәңән енумсум, вәнта воньщумутәт, тулхәт, нохәр әкәтты йәңхсүв – хурамәң мўвие! Айтелн хурамәң мўв-авәт, хәннехуятәт пелды вантмеин хурәт хәншты питсум, щи вер шеңк мосман тәйсум. Щи пәта аңкем мәнәма «Юный художник» немпи журнал хәншлтәс. Щәта вәтаң хуятәтн хәншум хурәт вантты мосман тәйсум, итәх утәт эвәтсум, тәса вантсум па хәншум. Иса муй дәңхасум – непека хәншум, щиты хән апщет дәңхасум, ай нявремәт хәншум, пионера йиты дәңхасум – пионерәт хәншум. Ашколайн иса пурайн муй мосәс хәншты – хәншум. Щиты айтелн ма хурәт хәншты вәра вәнлтыйдты нумәсн юхәтсыюм.

Хәнты Хулимсунт кәртәң ашколая хурәт хәншты не юхтәс, лүв Оля Мерцаловайн хәншум хурәт вантәс па лупас, дүвела елды хур хәншты вәра вәнлтыйдты мосл. Щиты ашкола юпийн Ольга хур хәншты вәра вәнлтыйдты пәта Краснотурьинск вош училищайн вәнлтыйдты питәс. Вәнлтурм неңәл На-

талья Мозырева лупас, Ольгая елды Санкт-Петербург вошн щи вәра вәнлтыйдты мосл. Лүв щив мәнәс па И.Е. Репин немпи «Академия художеств» хуца вәнлтыдәс. Мет сыры лүв вәтаң хурәт хәншты хәйн Сергейн Кичкойн вәнлтәсы, елды Сергей Евсеенко хуци вәнлтыдәс. Ольга лупас: «Ай пураёмн «Юный художник» журнал эвәлт С. Евсеенко хурәт хәншум, ин дүв хуцела вәнлтыйдсум».

2003-мит олдн вәнлтыйдты етшуптумал юпийн вән непекаңа йис.

Вәнлтылүм пураядн лүв икия мәнәс. Санкт-Петербург вошн вәлты па рәпитты питсәңән. Әхәт Хулимсунт кәрта керләсәңән. Дыв семьяелн вет эви енумл. Ин О.А. Мерцалова кәртән хур хәншты хот тәйл, щәта хурәт хәншәл.

Әхәт Ольга Мерцалова ванлтупсыйн хурдал альман путәртәс:

» «Аяс Тәрум похатур» хур ма Е.И. Ромбандеевайн хәншум «Вухаль мир йис путәр» вән научной непек хүват хәншум. Щи хурн иса дапәт ут вәд – дапәт нәл, дапәт мәдәң, дапәт тәрум... Хулимсунт кәртәң ики Константин Георгиевич Адин эвәлт ма щи вухаль похатур венш хәншум.

Елды нын «Мевты хүд юхан ов» немпи хур вантләты. Хулимсунт кәрт нем вухаль ясәң эвәлт тулмащтәты ки – мевты хүд юхан ов питл. Ма айтелн щәта юхан хүват

Ольга Мерцалова ванлтупсәл олаңән путәртәл. Л. Теткина верум хурәңән

О. Мерцаловайн хәншум «Як» хур

ай хопн йәңхты, хүд нәшты мосман тәйлүм. Тәм хур ма лүңән алаңа йиты пурайн хәншум.

2017-мит олдн «Россия» немпи хурем хәншум. Украинайн далъ вәс. Щи тумпи щи олдн Вулаң Октябрьской Революция эвәлт сот ол постәсүв. Вантаты, щәта так ясәт пила ар мир, Тәрум хот, Богородица хәншман вәлдәт. Богородица Ими Россия мўвев пәта холдәл, дәдн елды йм нумәсн ат вәсүв.

Елды «Як» хурем, щәта

Пүпи якты хот пурайн имет якләт. Ухшам пила имет тухләң войт иты.

Щи тумпи ванлтупсыйн ай нявремәт хурәт вәсәт, Ольга Мерцалова лупас: «Щит ма пидема енумм вухалъ нявремәт».

Щимәщ ванлтупсы мўң вантсүв.

Путәр хәншәс:
Людмила Шульгина

Тәм йис Ицки Ики

(Тәм моньц олаңмит шәп олаңмит газетаевн хәншман вәл.)

...Па хәтлән Илья Савельевич вәтшум кәтjув кәншты вер олаңән непек хәншәс па ванән омсум хотәт питәрн аюмтсәлэ. Ши тумпи вәлты хотл чат хуша ши олаңән хәншәс па вошәң газетая айкел китәс. Немулт хуят юхлы ән хәншәс, щирн Илья кәтjувл енмәлты питсәлэ.

Итәх пурайн Ицки Икия моньщәң мұва яңхты мосәс, щирн кәтjувл немулт хуят пида хәйты ән веритсәлэ. Ипұш Лоньщ Хилнеңәл пида мойлупсәт түвман мойңа яңхәс па Илья лүвел иньщәссәлэ:

– Тәм ванән ма кәтjув вәйтсум, тәп мәнема моньщәң мұва яңхты мосл. Клавдия, нәң веритлән йм арат хәтл мәра кәтjув вұты?

– Па муй, веритлдум ши вұты.

Щиты итәх пурайн, хән Ицки Ики моньщәң мұва яңхәс, кәтjувл Клавдия хуша вәс.

Сева пухие әңкелн-ашелн Ицки Ики дәмәтсухн мойдәсы. Пухие амтәс, ши дәмәтсухәт дәмтәс па Илья Савельевич Ицки Ики хуша мойңа мәнәс. Ицки Ики пида епләң нянь па мав пида шай яньсәңән. И кемн Илья Савельевич па хот йита мәнәс, ши пурайн Сева Ицки Ики дәмәтсухн портал тәхия ванамтәс па имухты мұң вәлупсәва питәс – Илья Савельевич хот пұңәлн вәлты парк хуша доващ хуша омәсман тывәс.

Сева хән Земля мұва питәс, йилуп вәлупсы

вантты па уша верты ләңхас. Парк хұват шәшман нявремәт юнтты хәра лұңәс.

Хәр сәмн Йилуп ол пәта дәщәтум хурамәң хәл юх доляс. Щәта дәриты па тейты щұңкәт, хишн юнтты хәр, ай хотәт, омәсты пәсанәт па әңкетн-ащетн верум лоньщи реп шиваләс.

Нуви-вұрты дәмәтсуха дәмәлтылдум эви пухәт пида няхман хәхәтләс. Сева нявремәт юнтты хәрн вұрты молщәңәл нух еңхсәлэ, ловща пунсәлэ па ши пұңда омсәс. Нуви-вұрты дәмәтсухәң эви Сева пұңәлн лоньщ эвәлт арсыр утәт лякты питәс.

– Вұща! Нәң пиләна юнтты рәхл? – Сева лүвел иньщәссәлэ.

– Па муй, нәң – Ицки Ики?

– Әнтә, – юхлы Сева лупәс.

– Ма тәп Ицки Ики дәмәтсух дәмәтсум.

Лын ийха юнтты питсәңән, па пухәт ищи лын пида юнтты питсәт. И каркам пух Дима вәс, хәхәлман лүв нуви әпәтләл тывелт-тухелт евләссәт, па Миша пух ищи лыв пиләла юнтәс. Сыры нявремәт хәхәтләсәт, щәлта лоньщи хотәт лякты питсәт. Роман Сева лупәс:

– Нын дәңхалтән, ма нынана мутра портал ут вандтәлдум?

– Па муй, – нявремәт үвсәт, имултыйн лыв пұңдәлн вән Ицки Ики етәс.

– Нявремиеет, нын хулда әктәщсәты?

Нявремәт и тәхия до-люмсәт.

– Ицки Ики, щит нәң! – Сева Илья Савельевич шивалуман амтәс.

– Па муй, щит ма.

Максим па Настя Мешалкинңән хәншум хур

– Ицки Ики, щит ма йилуп дәхәсдам Дима, Люся па Миша, – лупәс Сева.

– Нявремәт, ин мұң еша юнтлүв, ши юпийн нын, мосәң, мойлупсәт еша холумләты, – Ицки Ики лупәс. Нявремәт кашашсәт.

– Хуйтәт мәнем катәл-ләт, щитәт мойлупсы еша вұдәт! – моньщәң пирәщ хә лупәс па нявремәт эвәлт йира хәхәлмәс. Сева лүв юпелн хәхәлмәс.

– Сева, тәм нәңена мойлупсы.

Ицки Ики Севая мойлупсы мәс.

– Ицки Ики, пәмашипа! – пух амтәс.

Сева юнтупсы эвәлт йира мәнәс, Ицки Ики йилпа нявремәт эвәлт йира хәхәлты питәс. Ин Дима пухн лүв катәлсы па мойлупсы еша холумтәс. Юнтты хәра па кәт пух юхәтсәңән.

– Пухңән, нын муй нәм тәйләтн? – Илья Са-

вельевич лынан иньщәссәлэ.

– Всеволод.

– Юра.

– Мұң хущева юнтты юватн! – сәмәң Ицки Икийн вохсыйңән.

Ши пухңән ищи лүв юпелн хәхәтләты питсәңән. Ин Ицки Ики Миша пухн катәлсы па мойлупсы еша вұс. Әхәт мутра Ицки Ики Юра па Всеволод пухңән пида юнтәс па ищи мойлупсәңәнән мәслә. Роман Люсяэвие Ищи Ики хуша хәхәлмәс, катәлсәлэ па мойлупсыя шеңк амтәс.

Юнтты хәра әңкет нявремәт пида юхәтсәт. Ицки Ики лүвел ищи юнтты вохсәлэ:

– Ийха якты па хәл юх олаңән ар ариты питлүв.

Хулығыва хурамәң хәл юх мухәлая дольсәт па «Вәнтән хәл юх сема питәс» ар ариты питсәт. Ар ариты етшуптумел юпийн Ицки Ики кашәң пушхия мойлупсы мойдәс, ши

юпийн хирл пида елды мәнэс. Лупас:

– Сева, минемна елды шэшты мосл.

– Ишки Ики, ма еша па дэхэсдам пида юнтты дэңхалум.

– Сева, елды мәнлумн, ма нэцена эмэщ тэхет альлум, нэцена щит шеңк эмэщ питл?

– Па муй, – Сева лупас па дэхэсдала па ям вэлум верэс.

– Сева, мин культура хотн Иилуп ол ёмэңхэтл вантлумн.

– Ура! – Сева амтэс па вурты молупшел дэматсэлэ, щалта Ишки Ики пида хэлум довн кирум хурамэң эхлэң, дэңхэньшупэнтн кувдемман культура хота мәнсэңэң.

ИшкиИкипаСеваешалт Лоньщ Хилнеңал дэматсухн Клавдия етэс.

– Вўща вэлатн!

– Вўща вэла! Щит Лоньщ Эви! Щит Сева пух, – Ишки Ики лупас.

– Сева, нэң тэмхэтл Ишки Икия питлэң? – Лоньщ Эви иншэссэлэ.

– Па муй.

Лыв ийха ёмэңхэтл дэ мәнсэт. Ишки Ики Севая ёмэңхэтл тэты хэ аляс па ши хэя Сева ванман тайты партсы. Там хэ Сева пида ёмэңхэтл мэнты вэн хот йита луңсэңэң. Хот йит кўтупн хурамэң хэл юх доляс, хот йитн арсыр тўтат па хурамэт утат сўртсэт, ар няврем па аңкет-ащет вэсэт.

Иилуп ол ёмэңхэтл ол-нитсы, хот йита Ишки Ики Лоньщ хилнеңал пида луңас па лупас:

– Хэл юх, тўтн вўщитэ!

Мутра иты хэл юх арсыр щирн тўтн вўщийс, хурамэң дэматсухата дэматлюм нявремэт хэл юх мухалая якты, ариты амэатщет олаңэң уша верты питсэт, кашаң юхлы тўң ясаң лупты пата мойлупсэт

ёша холумсэт. Ёмэңхэтл, сухнум юпийн Ишки Ики Сева пух пида портал хуша мәнсэңэң, щит вошэң юх парк хуша вэс. Ши тахи Илья Савельевич хот пўңалн вэс, щиты дыв моньшаң мўва мэнты вўтщийлсэңэң. Тэп портал тахия ванамсэңэң, Ишки Ики мутра ясаң лупас па имухты па тахийн етсэңэң. Илья Савельевич Сева пух юхи тэслэ. Аңкел-ащел амэтсэңэң па Сева эвэлт тывум мутра верэт олаңэң иньшэсты питсэңэң. Дын шивалэсэңэң, хуты Сева Земля мўвн етэс, тэп аң вэйтсэңэң, муй щирн щит тывэс, щирн пухл олаңэң нэмэссэңэң.

Па хэтлэң Ишки Ики портал хуша ванамтэс па лупас: «Портал, эта! Юхи Москва воша дэңхалум мэнты». Портал ут аң пўншэс, Илья Савельевич юхлы керлэты аң веритэс. Щикўш вўтьшэс, тэп немэлт аң тывэс. Тыштэты питэс, хуты немэлт пурайн Клавдия пида аң вэйтэнтыйл. Ишки Ики елды вулаң рэпата верэс, етн лўв нётты дэхэсдала тывум вер олаңэң лупас.

– Ин, алпа, веккеши тата хэщлум, – тыштуман лупас.

– Ин Ишки Ики веккеши мўң моньшаң мўвевн вэлты питл? – Сева пух иньшэссэлэ.

– Мосэң, йина щиты ши питл.

– Ура! – пух амэтман ўвтэс.

Ши атн Ишки Ики вэлма питэс, мэтты ки портал тахи лэп тэхарсы, вантэ, Сева пух ши портал мухты Земля мўва яңхэс, щиты верты аң рэхл.

Па хэтлэң Ишки Ики па ши портал мухты юхи мэнты вўтьшэс, тэп па аң веритэс, мэтты ки ин ши портал аңтэм. Ишки Ики елды иса муй верэс, дэлн шив доньши мўва керлэ-

ты, вантэ, щата нявремэт, шовриет па дэңкиет иши мойлупсэт дэвалэсэт.

Фабрикайн еплэң нянят па мавэт версыйт. Па фабрикайн олаңмит цех хуша рэпатнекэт мойлупсэт пата хушапэт версэт па хирэт ёнтсэт. Па цех хуша арсыр хурамэң юнтупсэт версыйт, хэлмит тахийн – хэл юх хурамтты пата юнтупсэт есэлсыйт. Самэң Ишки Ики щата иши мойлупсэт дэщэтэс.

Ши тумпи Илья Савельевич нявремэт эвэлт юхтум пищмайт лўңтэс па юхлы ясэң хэңшэс. Итэх пурайн лўв уша верэс, муй нявремэт дэңхалэт, щирн мосты мойлупсэт дэщэтэс. Эхэт хэлум довн кирум эхэлн ши пищмайт па мойлупсэт нявремэта тэслэ.

Иилуп ол ёмэңхэтл пурайн арсыр мутра верэт вэллэдэт, Ишки Ики пида иши щимэщ мутра вер тывэс. Хэлмит хэтлэң лўв па ши портал мухты юхи керлэты вўратэс, мутра тывэс – лўв портал мухты юхи керлэс.

Ши хэтлэң лўв Лоньщ Хилнеңал пида нявремэта ям ясэңэт лупты па мойлупсэт мойлэты мәнэс. Етн Илья Савельевич Клавдия эвел спорт-комплекс хуша конькайн хэтэтьляты вохсэлэ. Етн ши тахийн вэйтэнтыйлсэңэң. Илья па Клавдия па ёх пида хэтэтьлясэңэң. Хэтэтьляты тахийн Иилуп ол ёмэңхэтл олаңэң арэт сащсэт, хэнехуятэт ёмэңхэтл дэ амэтсэт.

Илья па Клавдия ловащ хуша омэссэңэң. Роман Илья щепл эвэлт ай хушап ким павтэс, пўншэсэлэ, лыпийн дэйт вэс.

– Клавдия, ма иса пурайн нэң пилэна вэлты дэңхалум, нэң ма хушэма мәнлэң?

– Па муй, – амтаңа

Клавдия юхлы лупас, мухалая Иилуп ол ёмэңхэтл олаңэң арэт сащсэт па мэтты ки иши лўв пилэла амэтсэт.

Ишки Ики па Лоньщ Хилнеңал ийха нявремэта мойна юхтыйлсэңэң, ям ясэңэт лупсэңэң, мойлупсэт мойлэсэңэң. Щит щўняң ай пура, щит мутра пура. Иилуп ол па арсыр эмэщ верэт дэвалэты пурайн Ишки Ики Лоньщ Хилнеңал пида юхэтлэңэң, ийха яклэт, арилэт, хурамэң хэл юх илпийн арсыр мойлупсэт шивалэты вер – щит кашаң няврем иса вэлупсэл хўват нэмман тайты питл.

Ешавэл мет вулаң ат юхэтл, мутра пирэщ хэ рўтьшэты пура сухнэл. Лоньши мўвн вэн хуятэт нявремэт пида иши Иилуп ол ёмэңхэтл дэвалэсэт. Иилуп ол юхтэс, ши юпийн Иилуп ол ат. Сева пух, доньши мўв па Земля мўв нявремэт хэл юх илпийн мойлупсэт шивалуман юпийн шеңк амэтсэт.

Иилуп ол ёмэңхэтл юпийн Ишки Ики доньши мўв ёха па ям вэлум верэс. Сева пух самэң пирэщ хэ пўңалн омсэт.

– Ишки Ики, па пўш нэң мўвена мэнты рэхл?

– Сева, нэң мўвенэң иши ям па эмэщ вэлты, нэң аңкен-ащен пида вэллэң. Щит мет вулаң – нэң мосты рэтлэң пида вэллэң, кўтэлн самэңа вэлэты.

Ишки Ики иса ёхалупас: «Па ям вэлум!», моньшаң мўваң мира ям ясэңэт лупас, дэлн дыв елды щўняңа ат вэсэт, щалта портал тахия ванамтэс, шив шэшмэс и имухты вэшэс, мэтты ки лыл шив хуша вэшэс.

Портал па Иилуп ол вэнтты лэп тэхарсы.

Наталья Мешалкина
Хэнтты ясаңа тулмащтэс:
Людмила Гурьева

Увәс мир юнтутәт олаңән

Ван хәтлуп тыләщн «Торум Маа» хотн рәпитты неңәт ванлтупсы ләщәтсәт, «Увәс айлат әх юнтутәт» яступсы версәт. Муй хурпи ин ши вер вәс. Шив Ёмвош әшколаятн вәндтылдты нявремәт юхәтсәт, дыв моньщәт, пугрәт хәншты хәнты не Мария Кузьминична Вагатова пила вәйтантийлсәт.

▲ Е. Балина нявремәт хурәт верты вәндтәл

▲ М.К. Волдина нявремәт пила. С. Сатина верум хурәт

Лүв сема питум мұвл Вүтвош. Щәта енмәс, вұды хотн ащел па әңкел пила вәс. Путәртәс, муй щирн вұды хотн вәсәт, касәдсәт па муй хурпи айлат юнтты вер тәйсәт.

Нявремәт уша версәт, муй щирн вұды хот верса, олаңән хотхәр пәта верла, яма ләщәтла па әхәт юх шойтәт лоньшлтәлайт, сухн лаңкда. Па вұды олаңән ястәс, лүвел щенк ям ши

вер нәмәлмийдты, муй хурпи пурмәс, ләмәтты сухәт па ләтутәт щит эвәлт верлайт.

тәйлты олаң моньщ пугртәс, нявремәт яма хәләнтсәт па ши моньщ олаңән еша пугртәсәт.

Мария Кузьминична па лупәс, муйн юнтсәт, арсыр мосты юнтутәт тәйсәт. Хотн аканьләты, нәмәсты верум юнтутәт тәйсәт – ушмарәң вухсар, тын вет лов, сыхтум тынщәң, туман. Нявремәт камн юнтсәт, кәсупсы верман тынщәң, әвәлдсәт, хәнтяйылды верн юнтсәт па тәлн лухн пәнт хүват яңхсәт. Вұды лүв йитәт, сорт ух лүвәт, васы нюл – щит әкәтты мосл па юнтты вер.

Музейн рәпитты эви Екәтерина Балина нявремәта аляс, муй щирн хур верты мосл. Непек эвәлт хур эвәлтәт па непека аймтән хәнләт. Па ши ям нумәсн арсыр хурамтылдты щирн хур тывәс, ши и хур Мария Кузьминична мойләса. Лүв шенк сәмәна, шүняңа пәмәщипа нявремәта лупәс.

М.К. Волдина щәлта па «Кәт юхан» нух вәнд-

Пугрә хәншәс:
Светлана Новьихова

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№2 (3638), 25.01.2024

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО-Югры

Редакция

ВРИО
главного редактора –
Рагимова Н.В.

Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Вах Н.И.

Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж **2166** экз.

Заказ **263**

Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.